

‘Onze aarde bewaarde’, Archeologie in de eigen omgeving voor de groepen 7 en 8

Over fossielen, botten, krabbers, urnen, een spinsteentje, een Frankische edelman aan de Damstraat in Aalten, hutkommen, kasteel Bredevoort, grafzerken, een klooster en een graf van een burgemeester.

Doel:

1. Het stimuleren van de verwondering bij leerlingen over archeologische vondsten uit de eigen omgeving.
2. De leerlingen maken kennis met het leven waarin deze vondsten een plaats hadden, zo mogelijk met een relatie naar het heden.
3. De leerlingen kunnen deze vondsten met een afbeelding plaatsen op de tijdbalk.
4. Tachtig procent van de leerlingen scoort op vier lesbrieven minstens voldoende.

Middelen:

1. Een koffer met archeologische vondsten en afbeeldingen van voldoende grootte voor presentaties in de klas.
2. Websites met educatieve filmpjes NTR School tv; www.geschiedenskoffer.nl; www.geologievannederland.nl
3. Vijf lesboekjes “Kerken in de Kijker”.
4. Lesbrieven en studieopdrachten op www.geschiedenskoffer.nl Zie ook lesbrieven en studieopdrachten hieronder.
5. Het gebruik van goede computers is een vereiste.

Vorbereiding in de klas:

Om doelstelling 3 te bereiken dient in de klas een tijdbalk te zijn. Dat kan van papier. Het mooiste is als deze tijdbalk een hele muur lang is. De indeling van de tijdbalk is: Préhistorie (zwart gedeelte); Oude tijd (blauw gedeelte); middeleeuwen (geel gedeelte); Nieuwe tijd (rood gedeelte); Nieuwste tijd (groen gedeelte).

Om enigszins de verhouding tussen de perioden aan te geven in de lengte van de kleuren het volgende voorstel. Daarbij dient bedacht te worden dat de préhistorie in werkelijkheid een veel langere periode beslaat. De vier overige perioden zijn vergeleken met de préhistorie zeer kort.

Préhistorie tot 50 voor Chr.	Oude tijd 50 voor Chr. Tot 500 na Chr.	Middeleeuwen 500 tot 1500	Nieuwe tijd 1500-1800	Nieuwste tijd 1800 tot heden
--	--	-------------------------------------	---------------------------------	--

Lesopzet

De lesopzet geeft het karakter van de betreffende activiteit aan. Men kan laten werken individueel en/of in groepjes.

Te onderscheiden zijn:

Praatsituatie: Al discussiërend met elkaar wordt een probleem (voorlopig) opgelost.

Kijksituatie: Al kijkend en luisterend wordt kennis vergaard en belangstelling en verwondering opgewekt.

Zoeksituatie: Via studie wordt een onderdeel van het onderwerp eigen gemaakt en worden vragen beantwoord. Indien groepswerk: Zoek- en praatsituatie.

Doe situatie: in deze koffer niet van toepassing.

Het type vragen laat zich als volgt indelen:

1. Is de letterlijke tekst begrepen?
2. Kan de leerling een begrip of begrippen afleiden uit de tekst?
3. Kan een leerling de tekst structureren? (De vragen zijn als hulpmiddel al geclusterd)
4. Kan de leerling een onderdeel van de tekst beoordelen?
5. Kan de leerling een waardering of een oordeel geven?

Hoe werkt het ?

1. Start met een klassikale Praat en Zoeksituatie

Pak in de klas de koffer uit en leg de acht vondsten willekeurig op een grote tafel, maar houd de afzonderlijke onderdelen van diverse vondsten wel bij elkaar. De vraag is of leerlingen deze vondsten in de goede volgorde kunnen leggen. Het mooiste is als die volgorde in de klas kan blijven liggen. Zo niet: noteren op whiteboard. De juiste tijd in de geschiedenis staat bij de 'vondsten' hieronder'.

2. De vondsten worden achtereenvolgens één voor één behandeld, waarbij via **de aangegeven onderwijsleersituaties** de doelstellingen van deze koffer worden nagestreefd.
3. **U kunt de acht vondsten en de daarbij horende situaties spreiden over bijvoorbeeld acht schooldagen.**
4. **Met de vondsten de diepte in.** Dat kan dus individueel of in groepjes bijv. tweetallen met behulp van de computer. Onderdelen klassikaal behandelen via het digibord is natuurlijk ook mogelijk.
Bij groepswork kan bij sommige vondsten aan de hand van lesbrieven met vragen. een kort verslag gemaakt worden. De lesbrieven staan op www.geschiedenskoffer.nl

Bladen voor de leerlingen.

Vondst 1

- a. Versteende zee-egel. Prehistorie- periode 'Krijt' ca. 70 miljoen jaar geleden.
- b. Haaientanden en schelpen uit Miste. Prehistorie 'Mioceen' ca. 14 miljoen jaar geleden.
- c. Vondsten uit de Noordzee: bot van mammoet, walvis, langharige neushoorn en wisent. Prehistorie ca. 30.000 jaar geleden

De diepte in:

A NTR School tv: Fossielen, Versteende dieren of planten; duur 1.53 min. **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie bij vondst 1a).**

B NTR School tv: Het Klokhuis: Fossielen; duur 22 min. **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie bij vondst 1a).**

C **Eventueel voor individuele verdieping bij vondst 1a:** www.geologievannederland.nl 'Geologie van Nederland, een tijdreis van 500 miljoen jaar'. Klik op de klok: 'Krijt'. **(Zoeksituatie).**

D NTR School tv: De zee-egel, Fossielen van een zee-egel; duur 2.17 min. **(Kijksituatie bij vondst 1a).**

E 'Een warme zee in Miste'. Informatie over het Mioceen: **studieopdracht 1** op www.Geschiedeniskoffer.nl **(eigenlijk moet je dit doen. Studie, Zoeksituatie bij vondst 1b)**

F NTR School tv: Prehistorische dieren; duur 22 min. **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie bij vondst 1c).**

G NTR School tv: Kies van de wolharige neushoorn, een uitgestorven dier uit de ijstijd; duur 2.27 min. **(Kijksituatie bij vondst 1c).**

Afbeelding a: zee-egel uit de Krijtperiode, te dateren ca. 70 miljoen jaar voor Chr. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Afbeelding b: schelpen uit Miste ca. 14 miljoen voor Chr. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Afbeelding c: afbeelding wolharige neushoorn ca. 30.000 jaar geleden. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Vondst 2

Aantal vuurstenen krabbers uit de Wolboom bij Aalten. Préhistorie: jagers 15.000 jaar geleden.

De diepte in:

- A. NTR School tv: 'Jagers en verzamelaars, Mensen in de steentijd'; duur 2.28 min ; **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie).**
- B. NTR School tv: 'De steentijd, Als stenen konden spreken'; duur 20 min. **(Kijksituatie).**
- C. NTR School tv: 'Klokhuis; Jagers en verzamelaars. Mensen in de steentijd'; duur 14.12 min. **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie).**
- D. Lesbrieff 1 met vragen over vondsten 1 en 2 op www.geschiedeniskoffer.nl **(Individueel of groepswork; eigenlijk moet je dit doen. Zoek- en praatsituatie).**

Afbeelding van vuurstenen krabbers, te dateren 15.000 jaar voor Chr. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Vondst 3

Het restant van een urn uit Aalten. Prehistorie ca. 500 voor Chr.

De diepte in:

A NTR School tv: 'Vroeger en zo, Hunebedden' (met een relatie naar de huidige tijd en de betekenis van begraven en cremieren); duur 15 min. **(eigenlijk moet je dit doen.**

Kijksituatie).

B Studieopdracht 4 en lesbrief 4 gaan o.a. ook over deze vondst.

Maak deze studieopdracht en lesbrief pas na de lessen bij vondst 8.

Afbeelding van een urn te dateren 500 jaar voor Chr. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Vondst 4

Een spinsteentje. Prehistorie ca. 100 na Chr.

De diepte in:

A NTR School tv: Het Klokhuis. 'Steentijd-Eerste boeren'; duur 14.50 min. **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie).**

B www.erfgoedaaalten.nl: Klikken op 'Vroege Bewoning'; klikken op oudste bewoningssporen Aalten; klikken op Film. Archeoloog W. Doodeheefver vertelt over hutkommen op De Hoven in Aalten; duur 2.30 min. **(Kijksituatie).**

C Lesbrieft 2 met vragen over de vondsten 3 en 4 op www.geschiedeniskoffer.nl **(Individueel of groepswork; eigenlijk moet je dit doen. Zoek- en Praatsituatie).**

Afbeelding van een hutkom op de Hoven te dateren ca. 100 na Chr. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Vondst 5

Replica's van een speerpunt, gevonden bij zilveren schakels van een Merovingische gordel. Originele vondsten met bijgaven (speerpunten, knop (ambo) van een schild, twee stijbeugels en potjes zijn aanwezig in de Aaltense Musea. Begin van de Middeleeuwen ca. 750 na Chr.

De diepte in:

A. NTR School tv: 'Karel de Grote en de Saksen. Een oorlog van 30 jaar'; duur 3.06 min. **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie)**

B. 'Merovingisch grafveld', te zien op <http://spannendegeschiedenis.nl/de-middeleeuwen>. Klik op Middeleeuwen en Hertogdom Gelre. Scrollen naar 'Historische Locaties'. Klikken op M24 en vervolgens op de video; duur 2.34 min. **(Kijksituatie)**

C. <http://www.erfgoedaaalten.nl>: Streekarcheoloog M. Kocken vertelt over de Merovingische grafvondst aan de Damstraat; duur 3.39 min. Klikken op 'Vroege bewoning', klikken op 'Vondsten Damstraat'. Klikken op Film. **((eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie)**

D. Lesbrieven 3 met vragen over vondst 5 op www.geschiedeniskoffer.nl **(Individueel of groepswork; eigenlijk moet je dit doen. Zoek- en Praatsituatie).**

E. Studietoelichting 4 en lesbrieven 4 gaan ook over deze vondst. [Maak deze studietoelichting en lesbrieven pas na de lessen bij vondst 8.](#)

Afbeelding van schakels van de zilveren Merovingische gordel te dateren ca. 750 na Chr. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Vondst 6

Kasteel Bredevoort: Scherven van wandtegels en gebruiksvoorwerpen, een kogel en een stempel voor het zegelen van documenten. Middeleeuwen ca. 1400 na Chr.

De diepte in:

A. NTR School tv: 'Het ontstaan van kastelen, dikke muren, kleine vensters, een slotgracht en een ophaalbrug'; duur 2.02 min. **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie)**

B. NTR School tv: 'Vroeger was het anders. Op het kasteel'.; duur 15 min. **(Kijksituatie)**

C. Studietoelichting: Lees uit het boekje 'Stad en Land blz. 20 t/m 28. Dat gaat over het verdwenen Kasteel in Bredevoort. Dat kasteel stond op het plein 't Zand. **(Zoeksituatie)**

D. 'Reconstructie van kasteel Bredevoort' in 3D; duur 1.41 min.

www.youtube.com/watch?v=t9wNcZHKRGc **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie)**

E. 'Bredevoort in het jaar 1500', Rondgang in de stad Bredevoort in 3D;; duur 3.17 min.

www.youtube.com/watch?v=7Yq8SJCBDil **(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie)**

F. Studietoelichting 2 Kasteel en stad Bredevoort op www.geschiedeniskoffer.nl

Afbeelding van de tekening van Craandijk: Kasteel Bredevoort. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Vondst 7

Een kloostermop (baksteen) en een aantal brokken van leien (dakbedekking) van het Klooster Nazareth, ook genoemd Schaer, in de buurtschap 't Klooster (Aalten).
Middeleeuwen ca. 1470

De diepte in:

A **Studieopdracht:** Lees uit het boek 'Kerken in de Kijker' blz. 13 t/m 18 over 'De buurtschap 't Klooster'. **(Zoeksituatie)**

B NTR School tv: 'Middeleeuwse Boekproductie. Monnikenwerk'.; duur 2.55 min.
(eigenlijk moet je dit doen. Kijksituatie)

C NTR School tv: Kloostergeloften. 'Regels van het klooster'; duur 2.00 min Klik ook de tekstweergave aan en lees na het kijken de tekst na. **(eigenlijk moet je dit doen. (Kijksituatie, en Zoeksituatie).**

D. NTR School tv: Kloosters in de Middeleeuwen. 'Het leven in een klooster'; duur 1.03 min.

E. Het klooster Nazareth bij Bredevoort

a. www.erfgoedaalten.nl: Klikken op 'Religieus Erfgoed'. Scrollen naar 't Klooster. Klikken. Daarna klikken op 'film'. Hans de Graaf vertelt over het klooster Nazareth in de buurtschap 't Klooster bij Bredevoort.

b. Studieopdracht 3. 'Het Klooster Nazareth bij Bredevoort' op www.geschiedeniskoffer.nl **(eigenlijk moet je dit doen. Zoeksituatie)**

Afbeelding: Tekening van het Klooster Nazareth ca. 1470. Plaats deze afbeelding of de naam en tijd op de tijdbalk.

Vondst 8

Een replica van een schedel. Nieuwe tijd ca. 1550

A Studieopdracht 4: 'De geschiedenis van begraven en cremieren' met foto's en een blik op het heden op www.geschiedeniskoffer.nl. **(eigenlijk moet je dit doen.**

Zoeksituatie)

B Lesbrieft 4 'Vragen bij de geschiedenis van begraven en cremieren'. Beantwoorden van vragen (ook over vondst 3), te vinden op de site www.geschiedeniskoffer.nl **(eigenlijk moet je dit doen. Zoek- en Praatsituatie)**

Afbeelding van de huidige St.-Helenakerk, de St.-Joriskerk in Bredevoort en de Laurentiuskerk in Dinxperlo, te dateren ca. 1550. Plaats deze afbeelding of de namen en tijd op de tijdbalk.